

Recidiveonderzoek in Nederland: een korte geschiedenis en blik op de toekomst

*Gijs Weijters**

Vanaf de oprichting van het WODC vijftig jaar geleden hebben medewerkers van het WODC onderzoek gedaan naar recidive. Als je zoekt op de term 'recidive' in de publicatiedatabase van het WODC (zie <https://repository.wodc.nl>), dan levert dit 332 resultaten¹ op van onderzoeken waarbij de term 'recidive' als trefwoord is gebruikt. De eerste publicaties over recidive richtten zich met name op het gebruik van recidive als maat om zicht te geven op de effectiviteit van straffen en maatregelen. Daarbij gaat het zowel om literatuuronderzoek naar wat er bekend is over de effectiviteit van straffen en maatregelen (zie d'Anjou e.a. 1975), als om empirisch onderzoek waarin gekeken is naar het effect van straffen en maatregelen (zie bijvoorbeeld Van der Werff 1974 en Van der Linden 1978). Daarnaast zijn er vanuit het WODC ook van begin af aan pogingen gedaan om de mate van recidive onder justitiabelen in Nederland in kaart te brengen. Dat begon met onderzoek van Van der Werff naar een steekproef van personen die in 1966 veroordeeld waren (Van der Werff 1978). Later heeft zij een dergelijke exercitie herhaald met een recidivemeting onder personen die in 1977 veroordeeld waren (Van der Werff 1986). Deze beide recidivemetingen vormen de basis voor de Recidivemonitor zoals die vandaag de dag bekend is en ontwikkeld is door Wartna (1999). De Recidivemonitor is een voorbeeld van een langlopend onderzoek waarmee het WODC geïnvesteerd heeft in het opbouwen en onderhouden van expertise op een bepaald thema. Sinds 2005 rapporteert het WODC in het kader van de Recidivemonitor periodiek (eerst jaarlijks en later om het jaar) over de mate van recidive onder verschillende dadergroepen en wordt recidive steeds vaker gebruikt in onderzoeken naar de effectiviteit van

* Dr. G. Weijters is als senior-onderzoeker en coördinator van de kennislijn Straffen en Maatregelen werkzaam bij het WODC.

¹ Dit betreft het aantal hits op 11 juli 2023.

straffen, maatregelen en interventies. Dergelijk onderzoek vindt in Nederland zowel plaats bij het WODC als bij verschillende universiteiten en hogescholen.

In dit artikel geef ik een overzicht van de ontwikkelingen in het onderzoek naar recidive dat in Nederland heeft plaatsgevonden de afgelopen decennia. Daarbij ga ik allereerst in op wat recidive nu precies inhoudt en waarom het interessant is er onderzoek naar te doen. Vervolgens bespreek ik eerder onderzoek naar recidive, waarbij ik onderscheid maak tussen beschrijvende studies naar recidive (en breder naar criminele carrières) en evaluatiestudies waarbij recidive als effectmaat wordt gebruikt. Ten slotte ga ik in op hoe onderzoek naar recidive zich mijns inziens moet ontwikkelen de komende jaren. Hiervoor sluit ik aan bij recente ontwikkelingen in en discussies over onderzoek naar recidive, zowel in de academische wereld als bij beleid en praktijk.

Wat is recidive?

Juridisch gesproken verstaan we onder recidive een herhaling van het plegen van een misdrijf. Voor het ministerie van Justitie en Veiligheid is dit een belangrijke maat om te zien hoe succesvol het gevoerde beleid is. In het verleden zijn er meerdere beleidsprogramma's geweest die ten doel hadden om de recidive omlaag te brengen (zie voor een overzicht Homburg e.a. 2016). Dan ging het erom dat men beoogde dat mensen stopten met het plegen van nieuwe delicten. Vaak werd in onderzoek recidive vertaald in de vraag of iemand opnieuw enig misdrijf pleegt. Er is echter discussie of een dergelijke dichotome maat recht doet aan de achterliggende wens om met beleid gericht op straffen, maatregelen en interventies, daders ervan te weerhouden om opnieuw delicten te plegen (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine 2022). Het is niet realistisch te verwachten dat daders in één keer stoppen met het plegen van criminaliteit. Om recidive in onderzoek te definiëren, operationaliseren en meten is het daarom beter niet alleen te kijken naar of iemand recidiveert, maar ook naar de mate waarin iemand recidiveert, hoe ernstig de delicten zijn waarmee iemand recidiveert en de snelheid van recidive. Feitelijk betekent dit dat meer aangesloten kan worden bij de concepten uit het criminele carrièreparadigma (Blumstein 1986).

Geschiedenis van onderzoek naar recidive in Nederland: beschrijven versus verklaren

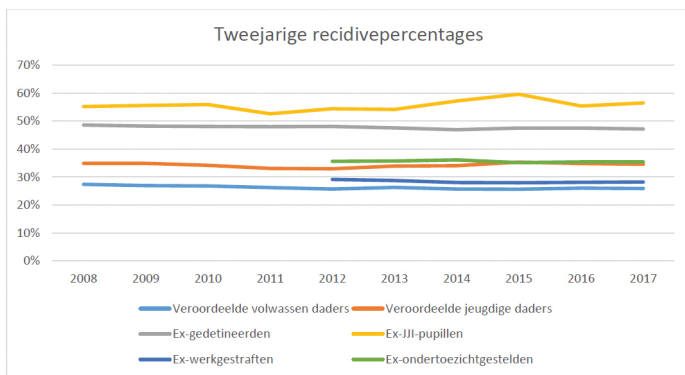
Het recidiveonderzoek in Nederland heeft een vlucht genomen met de start van de Recidivemonitor bij het WODC. De ontwikkeling van de Recidivemonitor startte eind jaren negentig met de wens om een maat te ontwikkelen die in verschillende onderzoeken gebruikt kon worden om de effectiviteit van justitieel beleid te onderzoeken (Wartna 1999). Daarbij werd dankbaar gebruikgemaakt van het feit dat rond 2000 het Justitiële Documentatiesysteem (JDS) gedigitaliseerd werd. Tegelijk met de digitalisering van het JDS is ingezet op het ontwikkelen van een database ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek met een compleet overzicht van de justitiële geschiedenis van personen die met justitie in aanraking kwamen. Deze database kreeg de naam Onderzoek- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) en is inmiddels een begrip in criminologisch onderzoekslaan.

Aan de hand van de OBJD is het WODC begonnen om in eerste instantie jaarlijks en later tweejaarlijks de recidive van verschillende dadergroepen in kaart te brengen. Inhoudelijk gezien heeft men voortgebouwd op de werkwijze die al in de eerste recidivestudies van Van der Werff (1978, 1986) gehanteerd werd. Ook sluit de werkwijze van het meten van recidive aan bij het recidiveonderzoek van de Home Office in het Verenigd Koninkrijk, die al een langere historie kent van het monitoren van recidive. Het voornaamste doel van deze beschrijvende recidivecijfers is om te laten zien hoe recidive zich ontwikkelt over de tijd. Daarmee kan geen inzicht worden gegeven in de effectiviteit van beleid, maar men kan de cijfers wel gebruiken als indicatie of de recidive van specifieke groepen zich de goede of juist de verkeerde kant op beweegt.

Het WODC beschrijft om de twee jaar de recidive van een aantal vaste dadergroepen. Dat betreffen ten eerste volwassen en jeugdige daders. Volwassen daders betreffen alle volgens het volwassenstrafrecht in Nederland veroordeelde daders en jeugdige daders betreffen alle daders die veroordeeld zijn volgens het jeugdstrafrecht. Daarnaast onderscheiden we ex-gedetineerden en ex-JJI-pupillen. Daarbij gaat het om mensen die vrijkomen uit een verblijf in een Penitentiaire Inrichting (PI; ex-gedetineerden) of Justitiële Jeugd Inrichting (JJI; ex-JJI-pupillen). Ten slotte worden twee groepen onderscheiden die in aanraking komen met de reclassering: de ex-werkgestraften en de ex-

ondertoezichtgestelden. Deze zes groepen zijn niet wederzijds uitsluitend. Zo betreffen de volwassen daders alle daders ongeacht de afdoening die opgelegd is. Daar zitten dus ook de ex-werkgestraften tussen en personen die een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen. Bij de volwassen en jeugdige ex-gedetineerden gaat het overigens niet alleen om de mensen met een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, maar ook om degenen die bijvoorbeeld na een voorlopige hechtenis vrijkomen. Onder de ex-ondertoezichtgestelde personen vallen ook personen die na hun detentie onder toezicht van de reclasering zijn gekomen.

Figuur 1 Tweejarige recidivepercentages vaste dadergroepen Recidivemonitor



Bron: Verweij e.a. (2021)

Als we kijken naar de ontwikkelingen in recidive onder de verschillende dadergroepen die gevolgd worden in de Recidivemonitor, dan valt op dat de recidive in alle dadergroepen de afgelopen jaren vrij stabiel is (zie figuur 1). De dadergroepen verschillen in de mate waarin gerecidiveerd wordt, maar de ontwikkelingen in de trend zijn hetzelfde. Daarbij moet wel gesteld worden dat de samenstelling van de onderzoeksgroepen op achtergrondkenmerken sterk uiteenloopt. Deze achtergrondkenmerken zijn van invloed op de hoogte van de recidive, waardoor de recidivecijfers van de verschillende onderzoeksgroepen zich niet lenen voor een directe vergelijking van de hoogte van recidive.

In ruime zin is criminele carrièreonderzoek te zien als een vorm van recidiveonderzoek. Onderzoek naar criminele carrières wordt wel beschreven als het in kaart brengen van de longitudinale sequentie van gepleegde delicten door een dader. Het al dan niet deelnemen aan criminele activiteiten, de leeftijd waarop deze activiteiten starten of stoppen, de frequentie waarmee crimineel gedrag zich voordoet, en de afwisseling tussen verschillende typen delict zijn dan ook belangrijke elementen om de criminele carrière van individuele delinquenten te typeren (Blumstein 1986). Het voordeel van onderzoek naar criminele carrières is dat er verder en dieper wordt gekeken dan alleen naar de prevalentie van recidive. In Nederland kent het onderzoek naar criminele carrières een ruime geschiedenis, te beginnen bij het onderzoek van Block en Van der Werff (1991). Met het gebruik van data verzameld door het WODC stonden zij aan de wieg van het academisch onderzoek naar recidive en criminele carrières in Nederland. Zo heeft Blokland in zijn proefschrift (2005) gebruikgemaakt van de steekproef van in 1977 veroordeelde personen van Van der Werff (1986). Blokland (2005) beschreef niet alleen de criminele carrières van deze onderzoeksgroep, maar liet ook zien welke typen dadergroepen voorkwamen en welke kenmerken van de levensloop samenhangen met kenmerken van de criminele carrière. Later is het criminele carrièreperspectief vaker toegepast in Nederlands onderzoek, zoals bij onderzoek naar de kinderen van de veroordeelde personen uit 1977 (Van der Rakt 2011), bij jongeren na een verblijf in een justitiële inrichting (Van der Geest 2011) en bij specifieke groepen, zoals daders van georganiseerde misdaad (Van Koppen 2013) en daders van High Impact Crimes (Piersma e.a. 2021). Een belangrijk inzicht uit deze onderzoeken is dat er verschillende typen daders te onderscheiden zijn: van mensen die alleen tijdens hun adolescentie crimineel gedrag vertonen tot daders die hun hele leven delicten blijven plegen. Daarnaast geven onderzoeken naar specifieke groepen inzicht in het 'speciale' van de betreffende doelgroep. Zo bleek bijvoorbeeld uit het onderzoek van Van Koppen (2013) dat onder daders van georganiseerde criminaliteit er een behoorlijke groep is die pas op latere leeftijd in de criminaliteit terechtkomt. Een bevinding die bij andere dadergroepen niet teruggevonden wordt.

Naast het meer beschrijvende recidiveonderzoek is en wordt er in Nederland uitgebreid evaluatieonderzoek gedaan waarbij recidive als uitkomstmaat wordt betrokken om de effecten van justitieel beleid,

waaronder straffen, maatregelen en interventies, te onderzoeken. Een belangrijke accelerator in het onderzoek naar de effectiviteit van interventies in termen van recidive is de Erkenningscommissie Justitiële Interventies (voorheen: Erkenningscommissie Justitiële Gedragsinterventies).² Erkenning van interventies is nodig voor aanbieders van interventies om voor financiering in aanmerking te komen. Om een interventie erkend te krijgen is het nodig een effectevaluatie uit te voeren met een sterk methodologisch design. Dat wil zeggen, een evaluatie waarbij de onderzoeksgroep middels een (quasi)experimenteel design wordt vergeleken met een controlegroep. Een goed overzicht van de resultaten van effectstudies op recidive is te vinden in de meta-analyse van Wartna en collega's uit 2013. In deze meta-analyse hebben de auteurs onderzocht wat er bekend was over de effecten van strafrechtelijke interventies in Nederland op recidive. Zij hebben zich in het onderzoek gericht op studies uitgevoerd in de periode 1986-2010. De belangrijkste uitkomsten van de meta-analyse waren ten eerste dat interventies gericht op volwassenen in Nederland over het algemeen succesvoller zijn gebleken dan programma's bedoeld voor andere leeftijdsgroepen. Een tweede bevinding was dat projecten gestoeld op het principe van resocialisatie betere resultaten te zien hebben gegeven dan sancties gericht op afschrikking. Na het onderzoek van Wartna en collega's is er geen synthesestudie meer uitgevoerd naar de effecten van strafrechtelijke interventies op recidive. Wel zijn er verscheidene effectonderzoeken gedaan naar interventies gericht op volwassen justitiabelen, zoals de CoVa (Verweij e.a. 2016) en de BORG, een interventie voor daders van partnergeweld (Beijersbergen & Piersma 2022), en jeugdige justitiabelen, zoals Multisysteem Therapie (Asscher e.a. 2014) en Tools4U (Van der Stouwe e.a. 2018). Daarnaast zijn er ook verschillende onderzoeken geweest naar de effecten op recidive van verschillende straffen, zoals korte vrijheidsstraffen, werk- en leerstraffen en boetes (zie bijv. Boschman e.a. 2023; Koops-Geuze e.a. 2023; Wermink e.a. 2023).

2 Zie voor meer informatie en een overzicht van alle erkende interventies: www.trimbos.nl/kennis/justitiele-interventies.

Toekomstig recidiveonderzoek

Er zijn drie onderwerpen waarop het onderzoek naar recidive zich de komende jaren zal moeten richten om beter aan te sluiten bij de wensen van beleid en praktijk en om beter inzicht te geven in de effectiviteit van justitieel beleid. Daarbij gaat het ten eerste om de wijze waarop het concept recidive gemeten wordt, zodat deze beter aansluit bij de vraag achter het meten van recidive. Het gaat daarbij, zoals in de paragraaf *Wat is recidive?* is aangegeven, niet zozeer om te weten of iemand recidiveert of hoe vaak, maar om erachter te komen of iemand stopt met het plegen van criminaliteit. Ten tweede gaat het om de wijze waarop beschrijvend recidiveonderzoek wordt ingericht als signaleringsinstrument. Hoe kun je ervoor zorgen dat met dergelijk onderzoek inzichten worden verschaft die van nut zijn voor beleid en praktijk? Ten derde gaat het om de methodologische insteek van evaluatieonderzoek met recidive als uitkomstmaat. Er is in Nederland op het terrein van justitieel beleid behoefte aan evaluatieonderzoek met sterke onderzoeksdesigns om beter inzicht te krijgen in wat voor wie werkt in welke omstandigheden (vgl. Pawson & Tilley 1997). Dan gaat het om onderzoeksdesigns waarbij beter rekening gehouden kan worden met verschillen tussen de experimentele groep en de controlegroep. Daarbij is het verstandig breed te kijken naar te gebruiken methoden. Daarmee bedoel ik dat de blik niet alleen op gehanteerde methoden in criminologisch of sociaalwetenschappelijk onderzoek moet liggen, maar dat juist ook methodologische ontwikkelingen in andere wetenschappen dan de sociale wetenschappen gevolgd moeten worden.

Wat betreft het eerste punt is in het kader van het beleidsprogramma Koers en Kansen op verzoek van het ministerie van Justitie en Veiligheid een inventarisatie gemaakt van de wensen vanuit beleid en praktijk voor de richting waarin recidiveonderzoek zich zou moeten ontwikkelen (zie De Berk e.a. 2021). Een belangrijk aandachtspunt betreft dat recidive het resultaat is van een complex samenspel van tussenmaten die niet in beeld komen wanneer alleen gekeken wordt naar recidive. Geadviseerd wordt daarom om een breder palet aan indicatoren mee te nemen dan alleen recidive, opdat beter zicht ontstaat op de effecten van justitieel beleid en de wijze waarop recidive wordt voorkomen. Eenzelfde aanbeveling maar dan wat former geformuleerd komt van de *National Academies of Sciences, Engineering, and*

Medicine uit de Verenigde Staten. In een lijvig rapport uitgebracht in 2022 komen zij onder andere met de aanbeveling om in onderzoek naar effecten van justitieel beleid niet alleen te vertrouwen op een dichotome indeling van recidive (wel/geen recidive), maar deze uit te breiden met maten zoals de ernst, frequentie en snelheid van recidive. Daarnaast adviseren zij om succes van justitieel beleid niet alleen af te meten aan het voorkomen van recidive, maar ook aan verbeteringen op andere terreinen, zoals het verbeteren van huisvesting, werk, opleiding en het sociale netwerk. We weten namelijk dat verbetering op deze terreinen de kans op later crimineel gedrag verkleint. Deze aanbevelingen verdienen verder overgenomen te worden in het recidiveonderzoek in Nederland. Voor een deel wordt hier in bestaand onderzoek al aandacht aan besteed, bijvoorbeeld in de monitor nazorg ex-gedetineerden van het WODC (Boschman e.a. 2020) en zoals gedaan is in het onderzoek in het kader van het Prison Project³ (Dirkzwager e.a. 2018). In deze onderzoeken wordt reeds aandacht besteed aan andere uitkomstmaten, zoals werk, huisvesting en sociaal netwerk, naast recidive om een beeld te geven van hoe het leven van (ex-)justitiabelen verbeterd kan worden. Wel kan meer onderzoek gedaan worden waarbij niet alleen de prevalentie van recidive als uitkomstmaat onderzocht wordt, maar ook de frequentie en ernst van recidive. Dit wordt wel reeds gedaan in bestaand onderzoek, maar dit kan consequenter terugkomen. Benadrukt moet worden dat daarbij niet alleen gekeken moet worden naar het eerst gepleegde recidivedelict, maar juist naar alle recidivedelicten. Daarbij kan dan aangesloten worden bij het criminele carrièreparadigma (Blumstein 1986). Voor het operationaliseren van de ernst van delicten in Nederland zijn en worden reeds pogingen ondernomen (zie bijv. Beerthuisen e.a. 2016; Van Kordelaar 2002; Van Ruitenburg & Ruiter 2022). Een lastiger uitdaging voor toekomstig evaluatieonderzoek ligt mijns inziens erin om dichterbij een operationalisering van *desistance* te komen. Vanuit het perspectief van *desistance* gaat het erom dat mensen stoppen met crimineel gedrag, een identiteitsverandering doormaken van een 'crimineel' naar een 'conventioneel' zelf en steun en erkenning krijgen van significante anderen in hun leven voor pogingen om op het rechte pad te blijven (Doekhie 2019).

3 Zie voor een uitgebreide beschrijving van het project en een overzicht van alle publicaties: <https://prisonproject.nl>.

De uitdaging ligt erin hoe het proces van stoppen van criminaliteit gemeten kan worden met kwantitatieve data, zodat het effect van justitieel beleid beter getoetst kan worden door het proces van stoppen met criminaliteit als uitkomstmaat te nemen naast recidivematen zoals het wel of niet recidiveren en de frequentie, ernst en snelheid van recidive. Een mogelijke eerste stap hierbij is om op basis van het kwalitatieve onderzoek naar *desistance* (van bijv. Doekhie 2019; Maruna 2001; Rodermond 2019) na te gaan welke mechanismen van belang zijn voor het stoppen of uitdoven van criminaliteit en te toetsen of en hoe deze mechanismen te meten zijn met kwantitatieve data. Dan gaat het om het definiëren en operationaliseren van indicatoren, waarmee de eerdergenoemde mechanismen van *desistance*, zoals het doormaken van een identiteitsverandering van een ‘crimineel’ naar een ‘conventioneel’ zelf, kunnen worden gemeten. De tweede kant die toekomstig recidiveonderzoek op zal moeten gaan, is dat bewuster omgegaan zal moeten worden met de signalerende functie van het monitoren van recidivecijfers. Daartoe kan bij beschrijvende studies ook aan andere maten dan de recidiveprevalentie aandacht gegeven worden (zie bijv. Verweij e.a. 2021). Maar belangrijker is om het monitoren te gebruiken om opvallende ontwikkelingen op tijd te kunnen waarnemen en daarop verdiepend onderzoek in te steken. Een mooi voorbeeld hiervan is dat de recidive onder jeugdigen leek te stijgen. Daarop is verdiepend onderzoek uitgevoerd om na te gaan hoe deze stijging te duiden is (Boschman e.a. 2022). De opbrengst van deze studie was onder meer dat bleek dat de ontwikkeling in recidive ongelijk verdeeld is over groepen jongeren. Een bevinding die aansluit bij de internationale discussie over de *unequal crime trend* (Nilsson e.a. 2017; Fernández-Molina & Bartolomé Gutiérrez 2020).

Als laatste aanbeveling voor toekomstig recidiveonderzoek wil ik wijzen op het belang van het volgen van methodologische ontwikkelingen buiten de criminologie en sociale wetenschappen. Voor de meerwaarde hiervan noem ik twee recente voorbeelden. Het eerste voorbeeld betreft het gebruik van multistate modellen om recidive gepleegd tijdens de loop van strafrechtelijke interventies of gedurende de uitvoering van een straf in kaart te brengen. Multistate modellen zijn ontwikkeld voor de biomedische wetenschappen om het verloop van ziekten te modelleren (Putter e.a. 2007; De Wreede e.a. 2010). Met het gebruik van multistate modellen kan gecontroleerd worden voor

de situatie dat personen tijdelijk niet *at risk* zijn om te recidiveren. Om deze modellen toe te passen bij recidiveonderzoek is binnen het WODC een methodiek ontwikkeld (Hill e.a. 2020) en deze modellen zijn reeds toegepast voor het berekenen van recidive gepleegd tijdens forensische zorg (Drieschner & Tollenaar 2021) en tijdens en na reclaseringstoezicht (Verweij & Weijters 2021).

Een tweede voorbeeld van methoden uit andere disciplines die toegepast worden bij onderzoek naar recidive is het gebruik van econometrische modellen. Reeds in 2016 hintte Vollaard in een discussiebijdrage in het *Tijdschrift voor Criminologie* op het vaker toepassen van econometrische modellen in criminologisch onderzoek. Recente studies van Wermink en collega's (2022, 2023) en Stam en collega's (2023) laten mooi zien hoe je met een econometrisch model, in dit geval een instrumentele-variabele design, de oorzaak-gevolgrelatie tussen straffen en recidive in beeld kunt brengen. In deze studies worden het feit dat rechters verschillen in hoe streng ze straffen en het feit dat strafzaken willekeurig aan rechters worden toegewezen, gebruikt om het effect van een straf op recidive betrouwbaar te schatten.

Tot besluit

In dit artikel heb ik in grote lijnen laten zien hoe het recidiveonderzoek in Nederland zich heeft ontwikkeld in de vijftig jaar dat het WODC bestaat. Zonder te pretenderen volledig te zijn geweest hoop ik te hebben laten zien dat voor twee belangrijke doelen waarvoor recidiveonderzoek gebruikt wordt stappen gezet kunnen worden. Ten eerste om het monitoren van recidive beter in te zetten als signaleringsinstrument voor beleid en praktijk. Ten tweede om beter zicht te krijgen op en inzicht te krijgen in de effecten van justitieel beleid op het proces van het voorkomen van recidive.

Literatuur

d'Anjou e.a. 1975

L.J.M. d'Anjou, G. de Jonge & J.J. van der Kaaden, *Effektiviteit van sankties: een overzicht van het onderzoek naar generale en speciale preventie*, Den Haag: WODC 1975.

Asscher e.a. 2014

J.J. Asscher, M. Deković, W. Manders, P.H. van der Laan, P.J.M. Prins, S. van Arum & Dutch MST cost-effectiveness study group, 'Sustainability of the effects of multisystemic therapy for juvenile delinquents in The Netherlands: effects on delinquency and recidivism', *Journal of Experimental Criminology*, (10) 2014-2, p. 227-243.

Beerthuizen e.a. 2015

M.G.C.J. Beerthuizen, B.S.J. Wartna, S. Verweij & N. Tolenaar, *De misdrijf- Straf index: Op weg naar een maat voor de ernst van delicten afgeleid van de afdoening van strafzaken*, Den Haag: WODC 2015.

Beijersbergen & Piersma 2022

K.A. Beijersbergen & T.W. Piersma, *De effectiviteit van de BORG-training: Een vergelijkend recidiveonderzoek onder daders van partnergeweld*, Den Haag: WODC 2022.

De Berk e.a. 2021

V. de Berk, M. Goedvolk, W. Jongebreur & A. Onstenk, *Verkenning behoeften projecten koers en kansen*, Utrecht: Significant Public 2021.

Block & Van der Werff 1991

C.R. Block & C. van der Werff, *Initiation and continuation of a criminal career: Who are the most active and dangerous offenders in the Netherlands*, Den Haag: WODC 1991.

Blokland 2005

A.A.J. Blokland, *Crime over the Life Span: Trajectories of Criminal Behavior in Dutch Offenders*, 2005, <https://hdl.handle.net/1887/3392>.

Blumstein e.a. 1986

A. Blumstein, J. Cohen, J.A. Roth & C.A. Visher, *Criminal Careers and Career Criminals Volume 1*, Washington, D.C.: National Academy Press 1986.

Boschman e.a. 2020

S. Boschman, M. Teerlink & G. Weijters, *Monitor nazorg ex-gedetineerden - 6e meting: Problemen op de basisvoorwaarden voor re-integratie en de relatie met recidive*, Den Haag: WODC 2020.

Boschman e.a. 2022

S.E. Boschman, T.W. Piersma, G. Weijters, N. Tollenaar & M. Teerlink, *Verschil in recidive-trends onder jeugdigen: Inzicht in ontwikkelingen in recidive onder verschillende groepen jeugdige justitiabelen*, Den Haag: WODC 2022.

Boschman e.a. 2023

S.E. Boschman, S. Verweij & G. Weijters, *Korte vrijheidsstraffen: Een literatuuronderzoek naar het bereiken van strafdoelen met korte vrijheidsstraffen ten opzichte van andere straffen*, Den Haag: WODC 2023.

Dirkzwager e.a. 2018

A.J.E. Dirkzwager, P. Nieuwbeerta, K.A. Beijersbergen e.a., 'Cohort Profile: the Prison Project – a Study of Criminal Behavior and Life Circumstances Before, During, and After Imprisonment in the Netherlands', *Journal of Developmental and Life-Course Criminology* 2018, p. 120-135.

Doekhie 2019

J.V.O.R. Doekhie, *Dimensions of desistance: a qualitative longitudinal analysis of different dimensions of the desistance process among long-term prisoners in the Netherlands*, Leiden: Universiteit Leiden 2019.

Drieschner & Tollenaar 2021

K.H. Drieschner & N. Tollenaar, *Recidive tijdens forensische zorgtrajecten 2013-2017*, Den Haag: WODC 2021.

Fernández-Molina & Bartolomé Gutiérrez 2020

E. Fernández-Molina & R. Bartolomé Gutiérrez, 'Juvenile crime drop: What is happening with youth in Spain and why?', *European Journal of Criminology*, (17) 2020-3, p. 306-331.

Van der Geest 2011

V. van der Geest, *Working their Way into Adulthood: Delinquency and employment in high risk boys to age 32*, Amsterdam: VU 2011.

Hill e.a. 2020

J.M. Hill, K.H. Drieschner & G. Weijters, *Op zoek naar methoden om recidive tijdens een strafrechtelijk traject in kaart te brengen: Recidive tijdens tbs met dwangverpleging als testcase*, Den Haag: WODC 2020.

Homburg e.a. 2016

G. Homburg, A. Mack, M. Timmermans & M. Witvliet, *De implementatie van beleid gericht op recidivereductie: Een actualisatie van het deelonderzoek 'Verklaringen daling recidive'*, Amsterdam: Regioplan 2016.

Koops-Geuze e.a. 2023

G. Koops-Geuze, H. Wermink & F. Weerman, 'Quasi-Experimental Study on the Effects of Community versus Custodial Sanctions in Youth Justice', *Youth Violence and Juvenile Justice*, (21) 2023-2, p. 106-129.

Van Koppen 2013

M.V. van Koppen, *Pathways into organized crime: Criminal opportunities and adult-onset offending*, Amsterdam: VU 2013.

Van Kordelaar 2022

W.F.J.M. van Kordelaar, *Decision support in research on mental ability in criminal law. A forensic psychological study*, Deventer: Kluwer 2022.

Van der Linden 1978

B. van der Linden, *Regiem en recidive: Een onderzoek naar het effect van twee verschillende gevangenisregiems op de recidive van middellang-gestraften*, Den Haag: WODC 1978.

Maruna 2001

S. Maruna, *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*, Washington: American Psychological Association 2001.

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine 2022

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, *The Limits of Recidivism: Measuring Success After Prison*, Washington, DC: The National Academies Press 2022.

Nilsson e.a. 2017

A. Nilsson, F. Estrada & O. Bäckman, 'The unequal crime drop: Changes over time in the distribution of crime among individuals from different socioeconomic backgrounds', *European Journal of Criminology*, (14) 2017-5, p. 586-605.

Pawon & Tilley 1997

R. Pawson & N. Tilley, *Realistic evaluation*, London: Sage 1997.

Piersma e.a. 2021

T.W. Piersma, M. Kros & K.A. Beijersbergen, *Criminele carrières van daders van high impact crimes*, Den Haag: WODC 2021.

Putter e.a. 2007

H. Putter, M. Fiocco & R.B. Geskus, 'Tutorial in biostatistics: competing risks and multi-state models', *Statistics in Medicine*, (26) 2007-11, p. 2389-2430.

Van der Rakt 2011

M.G.A. van der Rakt, *Two generations of crime: The Intergenerational Transmission of Criminal Convictions over the Life Course*, Nijmegen: Radboud Universiteit 2011.

Rodermond 2018

E. Rodermond, *Out of prison, out of crime? Women on the road to desistance*, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam 2018.

Stam e.a. 2023

M.T.C. Stam, H.T. Wermink, A.A.J. Blokland & J. Been, 'The effects of imprisonment length on recidivism: a judge stringency instrumental variable approach', *Journal of Experimental Criminology*, online first 2023.

Van der Stouwe e.a. 2018

T. van der Stouwe, S. Verweij, J.J. Asscher, G. Weijters & G.J.J.M. Stams, *Recidive na Tools4U: Vergelijkend recidiveonderzoek naar het effect van Tools4U*, Den Haag: WODC 2018.

Verweij e.a. 2016

S. Verweij, N. Tollenaar & B.S.J. Wartna, *CoVa: eerst denken en dan ...? Vergelijkend recidiveonderzoek naar het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen uitgevoerd in de periode 2008-2011*, Den Haag: WODC 2016.

Verweij e.a. 2021

S. Verweij, N. Tollenaar, M. Teerlink & G. Weijters, *Recidive onder justitiabelen in Nederland: Verslag over de periode 2008-2020*, Den Haag: WODC 2021.

Verweij & Weijters 2020

S. Verweij & G. Weijters, *Recidive tijdens en na reclasseringtoezicht: Een onderzoek naar de uitvoering van reclasseringtoezicht en de samenhang met recidive*, Den Haag: WODC 2020.

Vollaard 2016

B. Vollaard, 'Het verhaal achter kwantitatief onderzoek', *Tijdschrift voor Criminologie* (58) 2016-1, p. 73-83.

Wartna 1999

B.S.J. Wartna, *Recidive-onderzoek in Nederland: Een overzicht van Nederlands onderzoek naar her-nieuwd crimineel gedrag*, Den Haag: WODC 1999.

Wartna e.a. 2013

B.S.J. Wartna, D.L. Alberda & S. Verweij, *Wat werkt in Nederland en wat niet? Een meta-analyse van Nederlands recidiveonderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies*, Den Haag: WODC 2013.

Van der Werff 1974

C. van der Werff, *Snelheid van berechting en recidive: Verslag van een onderzoek*, Den Haag: WODC 1974.

Van der Werff 1978

C. van der Werff, *Recidivisme en speciaal preventief effect*, Den Haag: WODC 1978.

Van der Werff 1986

C. van der Werff, *Recidive 1977: Recidivecijfers van in 1977 wegens misdrijf veroordeelden en niet-vervolgden*, Den Haag: WODC 1986.

Wermink e.a. 2022

H.T. Wermink, A.A.J. Blokland, N. Tollenaar, J. Been, P.M. Schuyt & R. Apel, 'Een oude vraag opnieuw onderzocht: effecten van korte gevangenisstraffen ten opzichte van niet-vrijheidsbenemende straffen op recidive op basis van een instrumentele variabele benadering', *Tijdschrift voor Criminologie*, (64) 2022-2, p. 147-169.

Wermink e.a. 2023

H.T. Wermink, A.A.J. Blokland, J. Been, P.M. Schuyt, N. Tollenaar & R. Apel, 'Estimating effects of short-term imprisonment on crime using random judge assignments', *Justice Quarterly*, online first 2023.

Wreede e.a. 2010

L.C. de Wreede, M. Fiocco & H. Putter, 'The mstate package for estimation and prediction in non-and semi-parametric multi-state and competing risks models', *Computer methods and programs in biomedicine*, (99) 2010-3, p. 261-274.